

Program národní a kulturní identity (NAKI)
projekt VaV MK ČR DG18P02OVV018
**„Poplužní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina –
identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot“**

Specializovaná mapa s odborným obsahem (soubor map) v etapě I.5

**Historický vývoj poplužních dvorů v modelových územích
POHOŘELICKÉ DVORY**

Průvodní zpráva k výsledku **Nmap** v etapě I.5.

Předkladatel výsledku:
Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta
Valtická 337, 691 44 Lednice

Hlavní řešitel (autor – garant výsledku):
doc. Ing. Petr Kučera, Ph.D.

Spoluřešitelé (spoluautoři)
Ing. Zuzana Fialová
doc. Dr. Ing. Alena Salašová

Technická spolupráce: Ing. Katarína Pavlačková, Ing. Magdaléna Březinová, Ing. Radim Klepárník

Výsledek je dostupný z:
http://web2.mendelu.cz/zf_563_krarch/DG18-018_M_9_Historicky-vyvoj-popluz-dvoru-model-uzemi_Pohorelice/

Specializovaná mapa s odborným obsahem (Nmap) - výstup projektu Poplužní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina – identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot, id. kód DG18P02OVV018, financovaného MK ČR v rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI II)

OBSAH

I. CÍL VÝSLEDKU	1
II. VLASTNÍ POPIS VÝSLEDKU	1
II.1 TERMINOLOGIE	1
II.2 POZNÁMKY K DATACI HISTORICKÝCH PRAMENŮ	2
II.3 METODICKÁ VÝCHODISKA	3
II.3.1 Textový operát	3
II.3.2 Grafický operát	4
II.3.3 Georeference, transformace a rektifikace map	4
III. NÁVRH VYUŽITÍ VÝSLEDKU	11
IV. SEZNAM POUŽITÉ SOUVISEJÍCÍ LITERATURY	12
V. SEZNAM PUBLIKACÍ PŘEDCHÁZEJÍCÍCH VÝSLEDKU	14
VI. SPECIFIKACE ZJIŠTĚNÝCH INFORMACÍ NA NOSIČI DAT	16

I. CÍL VÝSLEDKU

Cílem výsledku „**Historický vývoj poplužních dvorů v modelových územích – Pohořelické dvory**“ je – v rámci etapy I.5. výzkumného projektu – popsat charakteristiky poplužních dvorů a navazující kulturní krajiny s charakteristickými znaky, které je vytvářely v kontextu historického vývoje.

Výběru modelového území pro hodnocení historického vývoje popluží předcházela etapa I.4. výzkumného projektu, v níž vznikl jako její výstup „Katalog panských dvorů Čech, Moravy a Slezska v typech krajiny“. Každý dvůr byl charakterizován v rámci typologie krajiny České republiky podle Löwa a Nováka (2008).¹ Celkem bylo v historických pramenech analyzováno 5 313 dvorů, z nichž 4 048 objektů splňuje výběrová kritéria pro definici poplužního dvora. Všechny analyzované objekty jsou digitalizovány v geografickém informačním systému ArcGis a zpřístupněny veřejnosti na interaktivním webovém rozhraní na internetové adrese:

<http://mendelu.maps.arcgis.com/apps/View/index.html?appid=993dea6537bf4697b2407efab7124535>

Výsledek na modelovém popluží Pohořelických dvorů je zpracován podle metodiky průzkumu a hodnocení historického vývoje krajiny.² Výstup metodika jsou založeny na poznatku, že krajinné prvky svoji biologickou hodnotou určují jak hospodářské výsledky a bohatství dvora, tak i kulturní, estetické a ekologické parametry krajinného prostředí. Proto je za rozhodující kritérium harmonických vztahů mezi produkčními i mimoprodukčními charakteristikami krajiny považován rozsah a prostorové rozložení krajinných prvků.

Různorodost krajiny a prostorová křivost reliéfu ovlivňuje percepční charakteristiky a vnímání harmonizujících prvků; určuje typické znaky krajinného rázu, obnovitelnost krajinných režimů a intenzitu ekosystémových služeb. Historická proměnlivost hmotných prvků je proto hlavním předmětem zájmu a cílem této etapy výzkumu. V rámci výsledku byl každý hodnocený krajinný prvek v popluží Pohořelických dvorů graficky vyjádřen v prostoru a vybaven databází o jeho časovém zachycení v historických mapových pramenech a v mapách aktuálních. Graficky orientovaná databáze GIS propojuje výskyt krajinných prvků s mapami II. vojenského mapování, indikační skicou stabilního katastru, císařským otiskem, s mapou III. vojenského mapování s novou vektorovou podobou státní mapy 1:5 000.

II. VLASTNÍ POPIS VÝSLEDKU

II.1 TERMINOLOGIE

Poplužní dvůr (latinsky *praedium*, německy *Meierhof*) je historické označení pro panský (neboli vrchnostenský) dvůr, ke kterému náležela dominikální půda.³

Dominikál (panská půda) byla spravována přímo v režii šlechticů a leníků. Práci na panském majetku zajišťovala robotní a námezdní pracovní síla. Dominikální půda nepodléhala zdanění až do zavedení stabilního katastru.⁴

Rustikál (selská půda) byla rozdělena na jednotlivé statky (grunty) – a dědičně pronajímána sedlákům.

Podstatu **památkové ochrany** kulturní KRAJINY tvoří:

a) v případě **komponované** krajiny: existence zachovalých skladebných prvků kompozice nebo alespoň znalost o jejich existenci v minulosti;

¹ LÖW, J., NOVÁK, J., 2008. *Typologické členění krajiny České republiky*. Urbanismus a územní rozvoj, ročník XI, 6:19-23.

² KUČERA, P. a kol., 2021. *Rozbor a hodnocení struktury a typických znaků krajiny v hospodářském zázemí panských dvorů*. Certifikovaná metodika. Osvědčení č. 221 ze dne 12. 3. 2021, č.j. MK 17253/2021 OVV.

³ In *Ottův slovník naučný*, sv. 20, heslo *Poplužní dvůr*

⁴ In *Ottův slovník naučný*, sv. 7, s. 810–812

- b) v případě harmonické kulturní krajiny: nezáměrná souhra a souladnost produkčních i obnovných dějů, často vyjádřená dochovanými znaky krajinného rázu;
- c) v případě produkční krajiny: kvantifikovatelné hodnoty vybraných indikátorů, garantujících obnovu těch přírodních zdrojů, které slouží jak k hospodářské činnosti, tak i k percepci stabilizujících a obnovných procesů v krajině.

Za **historickou krajinnou strukturu** lze považovat takové využití území, které se přibližuje v hlavních parametrech hodnotám land use určité historické etapy. K závěrům lze dospět metodami komparativní analýzy, která je použita v této práci.

Historickou krajinnou stopu představují zachovalé zbytky polních tratí, stůcků a berních lánů. Často jde o neprodukční plochy, s přírodě blízkou dřevinnou vegetací.

Berní lán⁵ – majetková prostorová jednotka, vyjadřující výměru půdy pro účely výběru daně. Struktura lánů v katastru je zachycena v **lánovém rejstříku**; týká se výhradně rustikálního katastru. Velikost lánů závisela na kvalitě půdy. Kvalita půdy byla označena názvem indikačního druhu plodiny. Velikost plochy byla vyjádřena plošnou jednotkou „MĚŘICE“ (0,19 ha).

Typologie krajiny byla pro účely tohoto výzkumného úkolu převzata z práce Löw, J., Novák, J. (2008).¹ Na publikované výstupy navazuje práce kolektivu autorů Löw, J. a kol. **Typologie české krajiny**, grant MŽP ČR č. VaV 640/01/03 – V005. Výstup výzkumného projektu je specializovaná mapa s odborným obsahem v prostředí GIS, publikovaná na geoportálu veřejné správy <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map/> (vrstvy: Typologie české krajiny).

Uvedená typologie krajiny používá tři vřdčí rámcové krajinné typologické řady postihující přímo či zprostředkovaně hlavní typologické rámce vlastností české krajiny, zjednodušeně shrnuté do tří syntetických kategorií:

- ▣ rámcové typy sídelních krajin;
- ▣ rámcové typy využití krajin;
- ▣ rámcové typy reliéfu krajin.

Výslednou syntézou využitého podkladu je **prostorová korelace** (průnik) všech tří skupin kritérií tak, že např. kód „I.Z.11“ vyjadřuje krajinný typ „starosídelní krajiny v Čechách s převládajícím zemědělským využitím v široké říční nivě“. Způsob použití typologie krajiny v této práci je podrobně vysvětlen v předcházející etapě výzkumného projektu I.4. „Katalog panských dvorů Čech, Moravy a Slezska v typech krajiny“.⁶

Použitá typologie krajiny (Löw, Novák, 2008)¹ vychází z analýzy primární, sekundární a terciární struktury krajiny. Korelační vztahy mezi těmito strukturami jsou základem předcházející výzkumné práce autora výstupu při formování koncepce uspořádání krajiny v rámci národního programu výzkumu kulturní identity NAKI.⁷

II.2 POZNÁMKY K DATACI HISTORICKÝCH PRAMENŮ

II. vojenské mapování (Františkovo)

Mapový podklad: Čechy 1:28 800 (1836-1852).

⁵ KOTAČKA, Martin; PETERKA, Josef; SPERÁT, Ivo. *Generální rejstřík k lánové vizitaci doplněný o soupis obyvatel královských měst*. Brno: Nakladatelství Ivo Sperát, 2015. 2 svazky (2304 s.). Dostupné online. ISBN 978-80-87542-18-7. S. III.

⁶ KUČERA, Petr a kol. *Katalog panských dvorů Čech, Moravy a Slezska v typech krajiny*. Specializovaná mapa s odborným obsahem, schválená dne 30. 10. 2019, čj. MK 72679/2019 OVV, Lednice, 2019.

⁷ Kučera, Petr, Flekalová, Markéta, Trpáková Lenka, Sedláček Jozef, Matějka, Daniel, Lacina Darek. *Metodika koncepce uspořádání krajiny pro ochranu a obnovu kulturních, historických a přírodních hodnot území*. Lednice: 2015, certifikovaná metodika MK ČR.

Indikační skica stabilního katastru

Mapový podklad: 1:2 880 (1828).

Digitální kopie historických map poskytl Moravský zemský archiv.

Originální mapa stabilního katastru

Mapový podklad: Originální mapy stabilního katastru Čech 1:2 880 (1824-1843). Mapový list č. 1449. Digitální kopie historických map poskytl Moravský zemský archiv Brno prostřednictvím ČUZK.

Císařský otisk stabilního katastru

Mapový podklad – Císařské povinné otisky map stabilního katastru Čech 1:2 880 (1824–1843). Digitální kopie historických map poskytl Národní archiv prostřednictvím ČUZK.

III. vojenské mapování (Franz-Josefské)

Mapový podklad: mapy v měřítku 1:25 000 (1877–1880 Morava a Slezsko).

Digitální kopie historických map poskytl Moravský zemský archiv prostřednictvím ČUZK.

Historický vývoj popluží

Mapovým podkladem syntetické mapy je grafický operát státního mapového díla „Vektorová data nové podoby Státní mapy v měřítku 1:5 000“.

2019 © Český úřad zeměměřický a katastrální, www.cuzk.cz

II.3 METODICKÁ VÝCHODISKA

Základem pro vědeckou syntézu v předkládaném výsledku jsou následující podkladové údaje:

- ✓ Textový operát Tereziánského a Karolínského katastru.
- ✓ Grafický operát stabilního katastru (indikační skici, císařské otisky, originální mapy SKN).
- ✓ Digitalizované otisky vojenských mapování (druhého a třetího)
- ✓ Digitální formát „Typologie krajiny ČR“ (Löw, Novák, 2008)¹.

II.3.1 Textový operát

Podklady Tereziánského katastru českého, Tereziánského katastru moravského i Karolínského katastru slezského jsou přístupné prostřednictvím výpůjční služby Moravské zemské knihovny v Brně.

Primární zdroje:

- Tereziánský katastr český (1. díl, 2. díl). Sv. 1., část, část 32 Praha, 1964, 1966, 1970.
- Tereziánský katastr moravský. Prameny z 2. poloviny 18. století k hospodářským dějinám Moravy. Hlavní autor Radimský, Jiří, 1919-1965 Vydáno 1962.
- Karolínský katastr slezský (1. díl, 2. díl.) Drkal, Stanislav, Brzobohatý Jan. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra ČSR, 1972, 1. Vyd, 597 s.

Sekundární zdroje:

Jako sekundární zdroje byly využity knižní publikace, komentující uvedené zdroje primární. Jde zejména o publikace:

- František Palacký, 1848: Popis království Českého. (Seznam panství).
- Václav Kotyška, 1895: Úplný místopisný slovník království Českého. (Seznam dvorů v jednotlivých panstvích).
- Orth Jan, Sládek František: Topografický slovník království Českého. V Praze: Korber, 1870.
- Tittl Ignaz: Schematismus a statistika statků velkých a rustikálních v království Českém Praha: J. Springer, 1902.

II.3.2 Grafický operát

Nejvýznamnějším podkladem pro zpracování specializované mapy s odborným obsahem „Historický vývoj poplužních dvorů v modelových územích – POHOŘELICKÉ DVORY“ byly mapy stabilního katastru Čech. Používány byly jak grafické operáty indikačních skic stabilního katastru, tak i listy povinných císařských otisků stabilního katastru. Dále byla použita digitalizovaná mapová díla vojenských mapování (druhého i třetího).

Přehled využívaných otevřených zdrojů:

- mapový server Ústředního archivu zeměměřictví a katastru (ÚAZK) na e-adrese <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html#> ;
- Laboratoř geoinformatiky Fakulty životního prostředí Univerzity J.E.Purkyně v Ústí nad Labem, © 2001-2017, <http://oldmaps.geolabs.cz>
- geoportál <http://oldmapsonline.org>
- geoportál <http://chartae-antiquae.cz>
- geoportál <http://mapy.vugtk.cz/pages>

II.3.3 Georeference, transformace a rektifikace map

Bez georeferencování jednotlivých historických map nemůže dojít ke kvantifikaci rozlohy krajinných prvků a ke studiu jejich historického vývoje. Jednotlivé digitální kopie historických map byly transformovány a rektifikovány polynomicou afinní transformací prvního řádu v souřadném systému S-JTSK_Krovak_East_North. Rektifikace byla provedena v prostředí ArcGIS Desktop 10.5.1. pomocí vlčcovacích bodů. Zákres bodů je znázorněn v jednotlivých mapách souboru map červeným níťovým křížem (viz legenda každé mapy):

Pomocí shodné sítě vlčcovacích bodů byly rastry georeferencovány do historických map:

Mapa č. 1: II. vojenské mapování

Mapa č. 2: Indikační skica

Mapa č. 3: Císařský otisk stabilního katastru

Mapa č. 4: III. vojenské mapování

II.3.4 Typologie krajiny

Konstrukce syntetických hladin typologie krajiny (Löw, Novák, 2008)¹ je popsána v kap. II.1. Vrstva v souboru *.shp byla se souhlasem autorů připojena do GIS projektu poplužních dvorů. Náhled na syntézu a interpretaci údajů poskytuje publikace⁶ a webové rozhraní na adrese: <http://mendelu.maps.arcgis.com/apps/View/index.html?appid=993dea6537bf4697b2407efab7124535>

II.3.5 Grafický podklad pro panství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

Podkladem pro vymezené hranice panství je digitalizovaný výstup výzkumného projektu NAKI „Rekonstrukční mapa šlechtických panství v Čechách a na Moravě vyhotovená k polovině 19. století. Schlenklovy mapy 6 moravských a 2 slezských krajů“. (Cajhml, J., Janata, T., Krejčí, J., Katedra geomatiky Stavební fakulty ČVUT v Praze, nedatováno). Rastrová mapa hranic panství je veřejně dostupná na mapovém serveru ČVUT (bez databází):

http://gis.fsv.cvut.cz/arcgis/rest/services/panstvi/panstvi_v/MapServer

II.3.6 Databáze screeningu dvorů

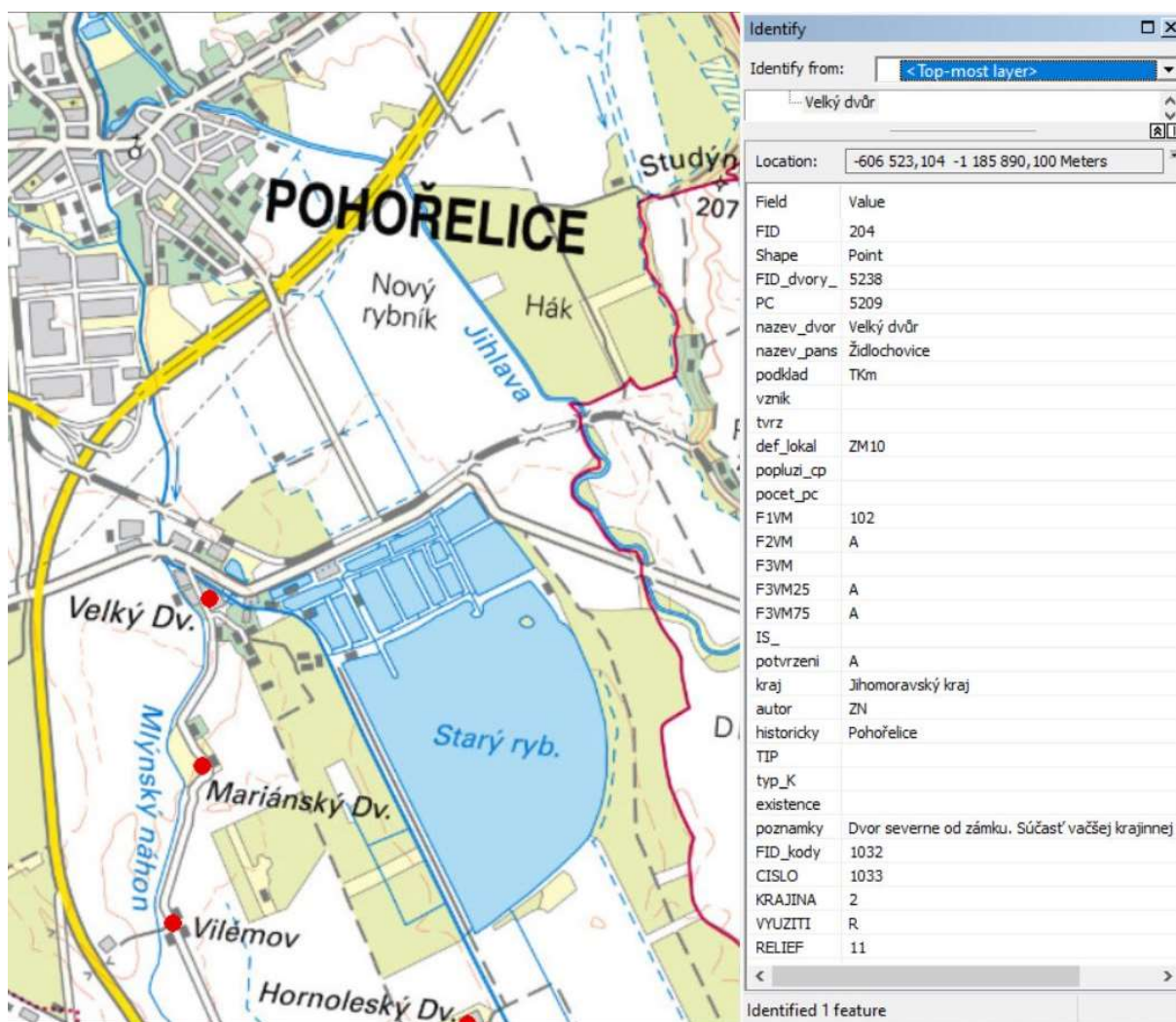
Verifikovaná poloha poplužního dvora z historického podkladu byla přenesena do KATALOGU v projektu GIS v souřadném systému S-JTSK_Krovak_East_North. Objekt poplužního dvora byl editován značkou bodu s připojenou – graficky orientovanou – databází.

Základní podmínkou pro potvrzení charakteru zemědělské usedlosti nebo panského dvora jako „dvora poplužního“ je existence a evidence dominikálního majetku jak v textovém operátu katastru, tak současně i v jeho grafické části.

Popis použití graficky orientované databáze poskytuje publikace⁶; atributy jsou přístupné z:

<http://mendelu.maps.arcgis.com/apps/View/index.html?appid=993dea6537bf4697b2407efab7124535>

Záznam databáze z KATALOGU⁶ pro dvory v Pohořelicích ilustruje obr. 1:

Obr. 1: Výřez z KATALOGU poplužních dvorů⁶ pro modelové území

II.3.7 Interpretace výsledků a jejich vyjádření v databázi krajinných prvků

V popluží Pohořelických dvorů byly identifikovány a interpretovány jednotlivé typy krajinných prvků tak, aby do nich bylo možno transponovat rozdílné legendy 4 historických map 1 až 4 (viz kap. II.3.3). Aby bylo možno dosáhnout syntézy věčných a historických (časových) hledisek, byla databáze krajinných prvků vybavena následujícími databázovými poli/fields):

- ✓ číslo plochy (krajinného prvku)
- ✓ výměra [ha]
- ✓ indikační skica (zakreslen v operátu: ano/ne)
- ✓ II. vojenské mapování (zakreslen v operátu: ano/ne)
- ✓ císařský otisk (zakreslen v operátu: ano/ne)
- ✓ stabilní katastr (zakreslen v operátu: ano/ne)
- ✓ III. vojenské mapování (zakreslen v operátu: ano/ne)
- ✓ státní mapa (zakreslen v operátu: ano/ne)
- ✓ místní trať (název)
- ✓ vodní eroze (nebezpečí potenciální eroze vyjádřené faktorem $L \cdot S$, viz dále)
- ✓ změna kultury (historie/současnost, přehled používaných zkratk viz dále)
- ✓ poznámka (zpravidla k lokalizaci krajinného prvku)

Při práci s databází upozorňujeme na následující vysvětlivky:

a) Binární vyjádření ANO/NE je zobrazeno číselnými hodnotami: ANO=1, NE=2. Důvodem této volby je usnadnění filtrování údajů pro syntézu výsledků.

b) Velikost a místo výskytu krajinného prvku je indikátorem kvality krajinného prostředí. Souvisí s krajinnými režimy, které se v harmonické krajině uplatňují, zaručují stabilitu ekosystémů i jejich kulturní a estetické funkce. Mimo toho však existuje řada dalších indikátorů, které lze využít pro diagnostiku územních problémů. Jedním z polyfunkčních kritérií je vliv prostorového zakřivení reliéfu. Ovlivňuje odtok a infiltraci vody a schopnost krajiny převádět vodu z povrchového odtoku do podpovrchového a podzemního. Historická struktura krajiny je charakteristická zvýšenou vnímavostí k těmto vlastnostem prostoru. Prostorové charakteristiky krajiny popisuje výhodně tzv. „*topografický faktor*“ podle Wischmeiera-Smithe. Je vyjádřen kombinací sklonu svahu (S) a jeho délky ve směru po spádnicí.⁸ Faktor vyjadřuje vliv prostorové zakřivenosti georeliéfu na infiltraci a unášecí schopnost vody. Krajinné prvky s dřevinnou vegetací (stromy v lesním porostu, dřeviny rostoucí mimo les s travobyliným podrostem, pásy trvalých travních porostů apod.) významně ovlivňují dráhy soustředěného odtoku a rozptylují vodu do plochy. Způsob použití v atributu databáze krajinných prvků u modelových poplužních dvorů vysvětluje kap. II.3.8. V rovinnatém terénu (u Pohořelic) má větší význam jeho vliv na infiltraci vody, ve svažitém terénu vliv na odnos půdy. Vzhledem k rovinnatému terénu a značnému rozsahu vodních ploch není faktor v tomto modelovém popluží vyhodnocován.

c) V graficky orientované databázi jsou v poli „Změna kultury“ (historie/současnost) používány zkratky. Srovnání legend používaných historických map a současného geodetického vyjádření představuje určitý problém, který je řešen v používané metodice.² Při interpretaci a komparaci historických map byly používáno plošné vyjádření druhu kultur stabilního katastru, bodové symboly i textové značky v němčině. Textové vyjadřování není zcela jednotné, proto je přiložen přehled nejpoužívanějších zkratk i způsob jejich interpretace: w – wiesen = louka; W – weiden = pastvina; a – acker = pole; R - Remisen = remízky; G - Gemischte waelder = smíšený les; N - Nadelholz waelder = jehličnatý les; L - Laubholz waelder = listnatý les; Ge - Gestrippe = křoviny; R – rott oder trisch acker = kopanina nebo dočasný úhor; T – teiche = rybník; wRust = drobná držba v lukách a pastvinách; gemW - gemeinde weiden = obecní pastviny; Oed - oeden = neplodná půda; OeG - gemeinde oeden =

⁸ Rovnice erozního smyvu a odnosu půdy G podle Wischmeiera-Smithe. Dostupné z: <http://mapy.vumop.cz>

obecní neplodná půda; aRust - ackerRust = drobná držba polí; nW - nasse wiesen = zamokřené louky; tW - trokene wiesen = suché louky; oW - wiesen mit Obstbaeumen = louky s ovocnými stromy.

d) Krajinné prvky jsou srovnávány z hlediska jejich ROZLOHY a současně i POLOHY v rámci historické a současné struktury krajiny. Podle trvalosti existence jsou krajinné prvky členěny do těchto skupin:

- ✓ Prvky historicky doložené a stále existující v původním rozsahu - **ZACHOVALÉ**.
- ✓ Prvky historicky doložené, ale vývojem ztracené – **ZANIKLÉ**.
- ✓ Prvky historicky nedoložené, ale v současnosti existující – **PRVKY BEZ HISTORIE**.

Postupující práce na jednotlivých modelových územích poplužních dvorů v rozdílných krajinných typech si vyžádali rozdělení poslední kategorie prvků na dvě:

- ✓ Prvky historicky nedoložené, ale legislativně zakotvené kvůli zlepšení kvality krajinného prostředí; tj. výše uvedené PRVKY BEZ HISTORIE.
- ✓ Prvky historicky nedoložené, legislativně neukotvené, ale přesto praxí zavedené: **PRVKY BEZ EVIDENCE**.

Nejvýznamnější výsledkem srovnání historické a současné struktury krajiny je podíl rozlohy ZACHOVALÝCH krajinných prvků vůči prvkům ZANIKLÝM. Označujeme jej termínem **koeficient trvalosti** krajinných prvků. Takové pojetí navazuje na certifikovanou metodiku s osvědčením č. 203 Ministerstva kultury „**Typologie historické kulturní krajiny České republiky**“, vydané 18. 6. 2020 pod č.j. MK 40137/2020 OVV. Z hlediska této typologie je definován typ krajiny č. 9 „**Krajina vrchnostenských sídel a dvorů**“, která se vyznačuje zachováním historických krajinných prvků i v současné struktuře krajiny. Čím je hodnota bližší číslu 1, tím jsou si srovnávané struktury podobnější.

POZNÁMKA:

Mezi uvedenými kategoriemi krajinných prvků mohou existovat přechodné formy: např. krajinný prvek je dochován na své původní lokalitě, ale ve zmenšeném rozsahu. V takovém případě je rozdělen na dvě části: dochovalá část je zařazena mezi trvalé a přeměněná část mezi zaniklé.

POZNÁMKA:

Sledované kvantifikované parametry krajinné struktury jsou vždy důsledně vztahovány ke krajinnému typu.

II.3.8 Výsledky historické analýzy Pohořelických dvorů

Celková rozloha popluží Pohořelických dvorů [ha]	1372,2
Počet analyzovaných krajinných prvků v popluží dvora [ks]	315
Plocha analyzovaných krajinných prvků v popluží dvora [ha]	1197,6
Počet krajinných prvků historicky doložených, ale ztracených [ks]	104
Plocha krajinných prvků historicky doložených, ale ztracených [ha]	663,3
Počet krajinných prvků historicky nedoložených, ale existujících [ks]	6
Plocha krajinných prvků historicky nedoložených, ale existujících [ha]	6,6
Počet krajinných prvků historicky doložených a stále existujících [ks]	205
Plocha krajinných prvků historicky doložených a stále existujících [ha]	527,7

Z historické analýzy území lze formulovat následující závěry:

- a) Popluží Pohořelických dvorů bylo zkoumáno na ploše 1372,2 ha.
- b) Z toho krajinné prvky tvoří 87,3 % plochy popluží, což je neobvykle vysoký podíl. Způsobuje ho především vysoká rozloha vodních ploch.

- c) Průměrná velikost krajinného prvku v popluží Pohořelických dvorů je 3,8 ha (vypočteno váženým průměrem). Kritériem váhy byl součet výměr všech krajinných prvků určitého druhů (podle předcházející kapitoly). Aritmetický průměr velikosti činí 2,13 ha. Pomocnou střední hodnotou velikosti plochy je medián, který činí 0,43 ha. Medián rozděluje soubor velikostí ploch na dvě poloviny, ve které je stejný počet prvků. Z rozboru v PŘÍLOZE 2a je zřejmé, že velikost prvků je silně rozkolísaná (od 0,00002 ha po 103,8 ha). To potvrzuje i extrémně vysoká hodnota směrodatné odchylky (11,02). Rozkolísanost velikostí plošek nepřispívá k harmonickému měřítku, ani k ekologické stabilitě území.
- d) Podle evidence v katastru nemovitostí zaniklo v popluží celkem 104 prvků, s výměrou 663,3 ha (48,3 % popluží). Do určitého období (viz hodnocení dále) představovalo celé popluží jeden velký krajinařský celek komponované krajiny. Všechny následné změny využití území rozlohu krajinných prvků zmenšovaly.
- POZNÁMKA:** Široká definice krajinného prvku tak, jak je používána v tomto výzkumném projektu, nedovoluje postihovat kvalitu prvku nebo intenzitu poskytovaných ekosystémových služeb (včetně kulturních, estetických, vzdělávacích, percepčních, spod.). Takže v rámci projektu je krajinným prvkem také rekultivované odkaliště v popluží Nového dvora u Kvasic nebo sukcesí zarůstající stepní stráně u dvora Oblík. V případě Pohořelíc jsou ta např. i chovné rybníky.*
- e) Historicky doložených a dodnes zachovalých prvků je 205 s výměrou 527,7 ha. Jejich rozloha tvoří 38,5 % popluží. Území je nadprůměrně vybaveno krajinnými prvky.
- f) K existující výměře krajinných prvků evidovaných katastrem nemovitostí vzniklo nově dalších 6 ploch s výměrou 6,6 ha (0,5 % výměry popluží), které nejsou jako krajinné prvky evidovány. Jde o nesoulad mezi stavem v přírodě a stavem v evidenci. Způsobovat to může zamokření pozemků nebo dotační politika, bránící degradaci půdy.
- g) Celkově tedy v území poskytuje ekosystémové a kulturní služby 315 krajinných prvků s výměrou 1197,6 ha.

ZÁVĚR

Pokud jako měřítko změn krajinné struktury použijeme celkovou **VÝMĚRU** krajinných prvků, pak je území významně stabilizováno. Nicméně historická krajinná struktura přinášela jiné rozložení prvků v krajině, které efektivněji umožňovalo využívat limitující přírodní podmínky území. Přinášela také významné hodnoty nehmotné povahy, které dnes kulturní harmonické krajině i jejím obyvatelům výrazně chybí.

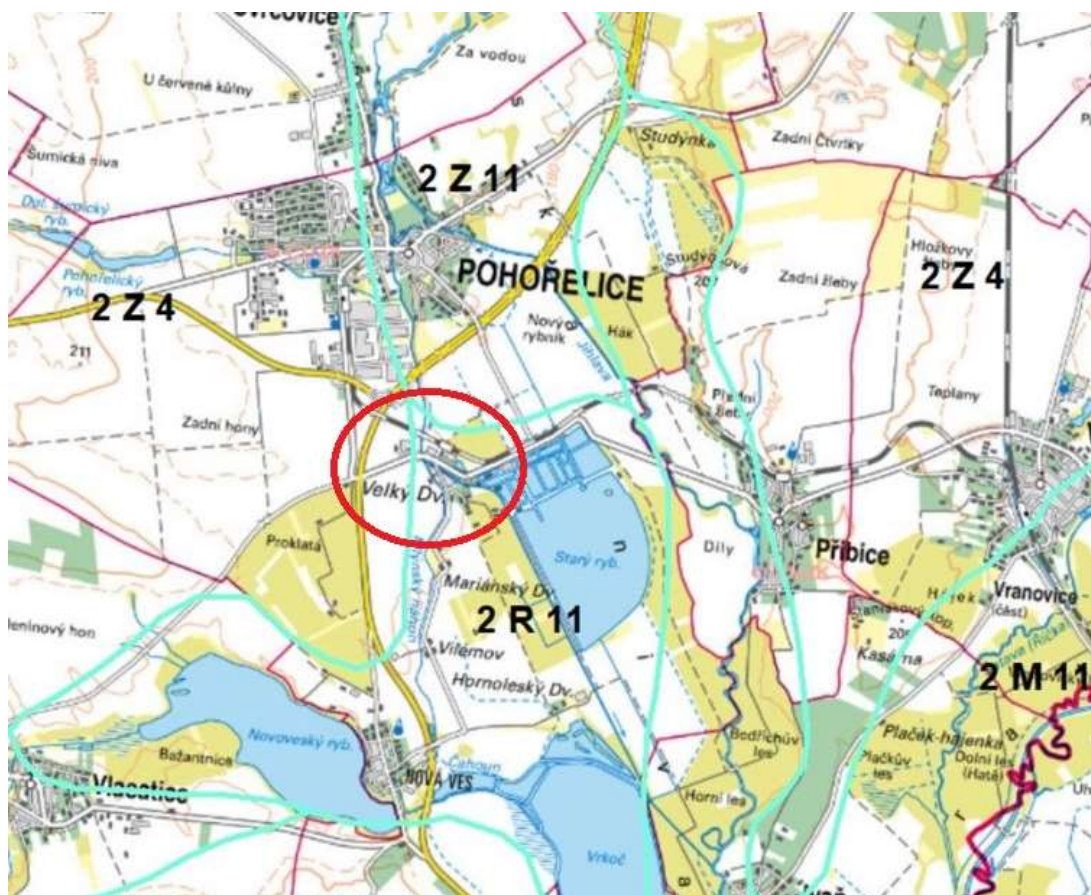
KOEFICIENT TRVALOSTI pro Pohořelické dvory byl prostorovou analýzou vypočten na hodnotu **0,806** pro stav, legislativně fixovaný katastrem nemovitostí. Tato hodnota se týká vztahů nad výměrou krajinných prvků. Pokud bychom podíl vyjádřili nad počtem krajinných prvků, hodnota koeficientu se zvýší na **2,028**. **Rozloha zaniklých prvků hodnocení zhoršuje mnohem výrazněji, než jejich počet.**

II.3.9 Výsledky krajinařské analýzy

V rámci krajinné typologie podle kap. II.1. byla zaznamenány prostorové vztahy mezi jevy, které vytváří základ typologie krajiny v používaném pojetí (viz kap. II.1). Jde o překryv:

- a) geomorfologického typu reliéfu,
- b) převládajícího způsobu využívání,
- c) kulturního typu krajiny (struktury osídlení).

Popluží dvorů v Pohořelících náleží do krajinného typu II.R.4/11 – stará sídelní krajina Pannonica na rozhraní rovin a širokých říčních niv s převládajícím rybníčním využitím.

Obr. 2: Kartogram s kódy a hranicemi krajinných typů (LÖW, J., NOVÁK, J., 2008¹ – tyrkysová linie)

Z biogeografického hlediska území leží v severním výběžku Dyjsko-moravského bioregionu. V zásadě lze konstatovat, že rybníční a luční hospodářství dvora se realizuje v široké říční nivě dolního úseku řeky Jihlavy, zatímco role vystupují přes nízkou terasu (178 m n.m.) do širokých rovin staré říční terasy. Na nejvyšším bodu území ve výšce 188 m n.m. se rozkládá lesní komplex Prokletá (západní okraj popluží). V nejnižších polohách ve východní a jižní části popluží se nachází historická rybníční soustava (Starý rybník ve výšce 177 m n.m. a rybník Vrkoč 174 m n.m.).

Pohořelice byly od roku 1514 oficiálně součástí Židlochovického panství. Majetky v Pohořelicích byly postupně v držení Pernštejnů (1514-1567), Žerotínů (1562-1616), Valdštejnů (od 1616), od konce 17. století Sinzendorfů a od roku 1742 Ditrichštejnů (1742-1819). Komplex dále doplňuje zámek Leopoldsrue (1747) a několik samostatných hospodářských stavení. Pernštejnové zde založili rybníční soustavu, Ditrichštejnové ji zrušili, aby mohli upřednostnit chov dobytka a další požitky. Ve 20. století se změnila priority zemědělství. Na Pohořelicku bylo více podporováno obilnářství a intenzivní rybníkářství. Dnes jsou zde různou měrou obnoveny a zachovány prakticky všechny vrstvy historického využití.

Ve vyšších polohách nad řekou se díky činnosti větru vytvořily ve čtvrtohorách vysoké návěje spraší, které daly základ černozemním půdám, umožňujícím intenzivní hospodářské využití. Samotná niva byla původně protkána mnoha říčními rameny a měla charakter bažin. Dnes je zde vodní režim výrazně upraven systémem několika rybníků, náhonů a dalších vodohospodářských opatření a půda je využívána převážně pro polní kultury. V těsné blízkosti řeky pak dodnes zůstaly zachované zbytky lužních lesů, místy skrývající i nepůvodní dřeviny jako pozůstatek bývalých parkových úprav.

Krajina samotných pohořelických dvorů zaujímá asi 1 200 ha, které volně přecházejí do okolní zemědělské krajiny. Hlavním, a také nejdříve vystavěným dvorem, zde byl a dodnes zůstává Velký dvůr z první poloviny 16. století. K němu se na přelomu 18. a 19. století přidávají Mariánský dvůr a Vilémov, jako poslední vzniká ve druhé čtvrtině 19. století Hildegardin (nebo také Horňoleský) dvůr v jižním cípu katastrálního území. Vedle hospodářských dvorů zdejší

krajinu ovlivnil i vznik loveckého zámečku Leopoldsruche, na nějž navazuje příslušné využití krajiny – bývalá obora mezi Velkým dvorem a Pohořelicemi a krajinářský park jižně od zámečku, jehož pozůstatky jsou v lese patrné dodnes.

Samotné město Pohořelice vzniklo na ostrově mezi dvěma rameny řeky na počátku 13. století v rámci raně městské lokace. Podporovali rybníkářství a chov dobytka, především skotu a ovcí na maso a produkci sýru. Mezi Velkým dvorem a Pohořelicemi se již od konce 17. století nacházela bažantnice a mezi poli západně od dvora byl vytvořen také remízek pro křepelky. Zámeček byl velmi oblíben nejen Leopoldem, ale i jeho nástupci a brzy u něj vznikl i zámecký park, který volně přecházel v okolní krajinu. V průběhu 18. století dochází k poklesu výnosnosti pohořelických rybníků. Jak dokládají mapové podklady 2. vojenského mapování a císařské otisky stabilního katastru z první poloviny 19. století, nebyl v té době jižně od Pohořelic jediný rybník. Některé plochy byly převedeny na ornou půdu (např. část Nového rybníka mezi Pohořelicemi a Velkým dvorem), většina byla ale proměněna na louky a pastviny využívané především pro chov ovcí, který se zde rozšířil. V této době vznikly dva nové ovčiny jižně od Velkého dvora – Mariánský dvůr a Vilémov, z nichž se později staly samostatné dvory. O několik desítek let později skupinu dvorů uzavírá Hildegardin dvůr v Horním lese (odtud druhý název Hornoleský).

V této době převládají v nivě řeky travnatá společenstva, která jsou rozdělena pravidelným rastrem dvouřadých alejí. Toto tvarosloví, patrné např. na císařských otiscích stabilního katastru (mapa č. 2 a 3), tvoří jedinečnou krajinnou kompozici, typickou jinde spíše pro lesy ve formě systému průseků. Jednotlivé obdélníky, o velikosti 5-10 ha, byly buď střídavě využívány jako pastva pro stáda ovcí, nebo byly sečeny a seno bylo uskladněno pro zimní období. Dá se předpokládat, že rozdělení popluží na oddělené segmenty vycházelo z hospodářských potřeb a přirozené rotace pastvy.

Poslední výraznou změnou v krajině, která částečně vrátila předchozí vrstvy historie, nastala až v roce 1948, kdy se začaly obnovovat místní rybníky. Z pohořelických rybníků byl obnoven pouze Starý rybník. Mimo katastrální území Pohořelic se vrátily ještě rybníky Novoveský a Vrkoč, které spolu tvoří menší soustavu. Z loveckého zámečku a na něj navazujících budov se stala drůbežárna, většina pastvin byla přeměněna na ornou půdu, z původních ovčínů se postupně stávaly rodinné domy. Popluží bylo již historicky přetnuto císařskou silnicí z Brna na Vídeň, z níž je dnes dálnice s velmi hustým provozem. Z osady kolem Velkého dvora se tak stává samostatná sídelní jednotka, kterou ohrožuje neregulované rozšiřování zástavby.

Obr. 3: Centrální část popluží Pohořelických dvorů. Uprostřed polí dochovaný fragment historických pastvin. (foto Radim Klepárník, 2020)

Přesto, že má kulturní krajina Pohořelických dvorů vysokou koncentraci historických krajinných prvků, nepatří mezi zvláště chráněná území. Způsob organizace krajiny systémem alejí a vodních kanálů, s dochovalým komplexem dvorů a fragmenty pastvin, lesů a rybníků je zajímavým příkladem harmonické nivní krajiny úrodných nížin.

Krajinné prvky, které jsou předmětem historické analýzy v kap. II.3.8 lze v rámci dnešní kategorizace kultur a druhů pozemků, evidovaných vektorovým státním mapovým dílem, zařadit do entit (a samostatných vrstev SM 5): trvalý travní porost, zahrada, ovocný sad, lesní pozemek, ostatní plocha (v podrobnějším členění podle způsobu využití dle katastru nemovitostí), koryto vodního toku, vodní dílo, vodní nádrž, zamokřená plocha, osamělá skála, balvan, skalní útvary, rokle, výmol, terénní stupeň.

Vektorizace sledovaných krajinných prvků poskytuje velmi podrobný přehled o jejich výskytu v současné struktuře krajiny. a umožňuje komparativní analýzu struktury v časových vrstvách jednotlivých kartografických děl.

Řešené území je v přímém kontaktu se regionálními i lokálními skladebnými prvky územního systému ekologické stability krajiny. Větší část popluží leží ve vidlici mezi regionálními biocentra Vrkoč (č. 342), Hák (č. 49) a Mezi rybníky (č. 51). Biocentra jsou propojeny biokoridory: regionální spojuje RBC Vrkoč a Mezi rybníky, nad regionální v údolí Jihlavy spojuje Vrkoč a Hák. RBK i NRBK jsou však na velké části území v kategorii „chybějící“ nebo „k obnově“. To zásadním způsobem zvyšuje ekologický význam krajinných prvků, které byly předmětem výzkumu.

Prostorové projevy a důsledky narušení krajinných režimů ztrátou historických krajinných stop jsou lokalizovány a dokumentovány v syntetické mapě č. 5 „Historický vývoj popluží“.

III. NÁVRH VYUŽITÍ VÝSLEDKU

Předkládaný výsledek navazuje na výchozí datové báze výzkumného projektu a bude opět sloužit jako východisko pro jeho další výkonové fáze podle harmonogramu, schváleného poskytovatelem. Jde zejména o analýzy a soudobou interpretaci dalších modelových území poplužních dvorů v odlišných krajinných typech.

Specializovaná mapa s odborným obsahem bude dále sloužit zájemcům o historii regionu a vývoji krajiny v souvislosti s využíváním půdního fondu. Existence zemědělských usedlostí a dvorů v krajině vždy významně limitovala i akcelerovala hospodářskou situaci v regionu, včetně rozvoje průmyslu. I v současné době roste zájem o trvale udržitelné formy zemědělství, agrobyznysu i agroturistiky.

Výsledek bude dále použit při propagaci trvale udržitelného způsobu zemědělského hospodaření, který je inspirován historickými zkušenostmi sedláků a šafářů. Mezi vedlejší účinky dobré zemědělské produkce je harmonická krajina s řadou kulturních, historických, přírodních i nehmotných hodnot.

Současná etapa výzkumného projektu poskytuje významné poznatky o struktuře vlastního popluží (vnitřní zrnitost krajiny). Záznamy o členění půdní držby v dominiu nebyly historicky vedeny, protože nebylo třeba rozměřovat pozemky na berní lány (půda vrchnosti nepodléhala zdanění). Projevy technologického rozvoje zemědělské výroby významně ovlivňují přechody z dvojpolní soustavy na trojpolní, později na čtyřpolní. Přechod se projevoval v rozdílných krajinných typech rozdílně, vždy však při stejném rozsahu půdní držby přináší zmenšení osevu („stůcku“). Informace o rozloze ploch popluží, o velikosti berního lánu pro různé půdní typy a především poznatky o velikosti „stůcku“ z lánových vizitací umožňují posoudit rozměření pozemků uvnitř studovaného popluží jak pro rustikální půdu, tak i pro dominikální. Proto budou analýzy dále využívány pro studium vhodných modelových objektů poplužních dvorů v jiných krajinných typech Čech, Moravy a Slezska.

Mimo toho řešitelé navázali dialog se zástupci Státního zemědělského intervenčního fondu k tématu podmínek pro přiznávání plošných dotací farmářům i k tématu zaměření dotačního programu „Agroenvironmentální opatření“. Cílem společenské i politické diskuse je, aby

vlastník nebo nájemce zemědělské půdy realizací a obnovou krajinných prvků neztrácel nárok na plošné dotace pro produkční plochy a zároveň aby nebyl zatížen zemědělskou daní za budování ekologicky významných krajinných prvků vnitřních nebo vnějších (v rámci polohy uvnitř nebo vně půdního bloku). Významný efekt při ochraně a obnově kulturní krajiny také má schválení vyhl. č. 240/2021 Sb. o ochraně zemědělské půdy proti erozi.

Podobná meziresortní spolupráce vzniká s Ministerstvem pro místní rozvoj prostřednictvím programu Technologické agentury ČR BETA 2 (TITBMMR805). Řešitelé projektu NAKI jsou hlavními koordinátory výzkumného projektu „Vymezování zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci, zejména v územním plánu, jako nástroj posilování ekosystémových služeb v území“. Projekt má přímou návaznost na řešení historické krajinné struktury a obnovování historických krajinných stop. Problematiku zelené infrastruktury v krajině také upravuje § 10 nového stavebního zákona č. 283/2021 Sb.

IV. SEZNAM POUŽITÉ SOUVISEJÍCÍ LITERATURY

BERANOVÁ, Magdalena a Antonín KUBAČÁK. *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-113-4.

BRZOBOHATÝ, Jan a Stanislav DRKAL. *Karolínský katastr slezský*. Svazek 1. Vyd. 1. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra České republiky, 1972. 597 s. (Edice berních katastrů českých, moravských, slezských; Č. 5)

BRZOBOHATÝ, Jan a Stanislav DRKAL. *Karolínský katastr slezský*. Svazek 2. Vyd. 1. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra České republiky, 1973. S. 607-1039 (Edice berních katastrů českých, moravských, slezských; Č. 6)

BURDOVÁ, Pavla ed. et al. *Tereziánský katastr český. Sv. 3, Dominikál*. 1. vyd. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra v Praze, 1970. 653 s. (Edice berních katastrů českých, moravských, slezských.)

CAJTHAML, Jiří, Tomáš JANATA a Jiří KREJČÍ. *Rekonstrukční mapa šlechtických panství v Čechách a na Moravě vyhotovená k polovině 19. století. Schlenklovy mapy 6 moravských a 2 slezských krajů*. Praha: ČVUT v Praze, nedatováno.

CULEK, Martin a kol. *Biogeografické členění České republiky*. II. díl. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2005. ISBN 80-86064-82-4.

KOLEKTIV *Historie rybníkářství na Pohořelicku*. Dostupné z: <http://www.rybnikarstvipohorelice.cz/o-rybarstvi/>

HOLER, Jaroslav a kol. *750 let města Pohořelic*. Sborník k jubileu založení města. Pohořelice: Městský NV, 1973.

CHALUPA, Aleš et al. *Tereziánský katastr český. Sv. 1, Rustikál (kraje A-CH)*. 1. vyd. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra v Praze, 1964. 323 s. (Edice berních katastrů českých, moravských, slezských.)

CHALUPA, Aleš et al. *Tereziánský katastr český. Sv. 2, Rustikál (kraje K-Ž)*. 1. vyd. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra v Praze, 1966. 524 s. (Edice berních katastrů českých, moravských, slezských.)

JANEČEK, Miloslav a kol. *Z historie českých rybníků*. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, 1995

KOTAČKA, Martin, Josef PETERKA a Ivo SPERÁT. *Generální rejstřík k lánové vizitaci doplněný o soupis obyvatel královských měst*. I. svazek A-L, II. svazek M-Ž. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Ivo Sperát, 2015. 2252 s. ISBN:978-80-87542-18-7.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník Království Českého*. V Praze: Bursík & Kohout, 1895. 1710 s. Dostupné z: <https://digitalniknihovna.mlp.cz/mlp/view/uuid:b2ba7440-1c8b-11df-a42a-0030487be43a?page=uuid:26e62230-1f82-11df-b2c3-0030487be43a>

KRATOCHVÍL, Augustin a František DVORSKÝ. *Vlastivěda moravská*. II, Díl I místopisu, Čís. 81, Místopis Moravy. Brněnský kraj. Pohořelský okres. V Brně: Musejní spolek, 1913

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku / V. díl., Par-Pra*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-039-X.

LÖW, Jiří a Jaroslav NOVÁK, J. Typologické členění krajín České republiky. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2008, ročník XI, č. 6, s. 19-23.

LOW, Jiří a Igor MÍCHAL, *Krajinný ráz*. Ústav aplikované ekologie ČZU, Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2003, ISBN 80-86386-27-9.

LÖW, Jiří. a kol. *Typologie české krajiny*, grant MŽP ČR č. VaV 640/01/03 – V005. Výstupem výzkumného projektu je specializovaná mapa s odborným obsahem v prostředí GIS, publikovaná na geoportálu veřejné správy <https://geoportal.gov.cz/web/quest/map/> (vrstvy: Typologie české krajiny).

MARTINKOVÁ KUCHYŇKOVÁ, Hana. *Pohledová exponovanost: metodický postup výpočtu krajinného indikátoru v geografických informačních systémech: Visual exposure : calculation methodology of the landscape indicator in geographical information system*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010. Folia Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, roč. III, č. 2/2010. ISBN 978-80-7375-389-4.

ORTH, Jan Ev. a František SLÁDEK. *Topograficko-statistický slovník Čech, čili: Podrobný popis všech měst, městysů, vesnic, pak zámků, dvorů, továren, mlýnů, hutí a podobných o samotě ležících stavení, jakož i všech zpusťlých hradů a zaniklých osad království českého*. V Praze: I.L. Kober (Národní kněhtiskárna I.L. Kober), 1870. 1048 s.

Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Díl 7., Dánsko-Dřevce. V Praze: J. Otto, 1893. 957 s.

PALACKÝ, František. *Popis království Českého: čili, Podrobné poznamenání všech dosavadních krajůw, panství, statkůw, měst, městeček a vesnic, někdejších hradůw a twrzí, též samot a zpusťlých osad mnohých w zemi České, s udáním jejich obyvatelstwa dle popisu r. MDCCCXLIII wykonaného*. W Praze: J.G. Kalve, 1848. viii, 608 s.

POLÁČEK, Jindřich, Josef BENEŠ a Vlasta POLÁČKOVÁ. *Minimální standard pro digitální zpracování územních plánů v GIS (MINIS v2.2)*. Praha: Hydrosoft, UP-24, 2010.

RADIMSKÝ, Jiří a Miroslav TRANTÍREK. *Tereziánský katastr moravský (prameny z 2. poloviny 18.století k hospodářským dějinám Moravy)*. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra ČSR, 1962. 414 s.

SEDLÁČEK, August. *Paměti a doklady o staročeských mírách a váhách*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1923. vi, 498 s. (Rozpravy České akademie věd a umění. Třída 1 ; 66)

TITTEL, Ignaz. *Schematismus a statistika statků velkých a rustikálních v Království českém*. V Praze: Josef Springer, 1902. 828 s.

Vašků Zdeněk. Vývoj základních systémů exploatace krajiny. Dostupné z <http://www.akademon.cz/source/epl.htm>

VOREL, Ivan, Roman Bukáček, Petr Matějka, Martin Culek a Petr Sklenička. *Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz*. Praha: Nakladatelství Naděžda Skleničková, 2004. ISBN 80-903206-3-5.

Zeměměřič: časopis o geodezii, katastru nemovitostí a kartografii. Praha: Jiří Kanis, 1998, č.1-2. ISSN 1211-488X. Dostupné z https://www.zememerice.cz/1-2-98/obsah_1-2-98.html

ŽEMLIČKA, Josef. *Království v pohybu: kolonizace, města a stříbro v závěru přemyslovské epochy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014. 672s. Česká historie, sv. 29. ISBN 978-80-7422-333-4.

Zdroje mapových podkladů:

Český úřad zeměměřický a katastrální. Dostupné z: [https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(w5a5fyd04lqcn2byd2ed1u2h\)\)/Default.aspx?lng=CZ&mode=TextM eta&text=dSady_mapyData200&side=mapy_data200&menu=229&head_tab=sekce-02-gp](https://geoportal.cuzk.cz/(S(w5a5fyd04lqcn2byd2ed1u2h))/Default.aspx?lng=CZ&mode=TextM eta&text=dSady_mapyData200&side=mapy_data200&menu=229&head_tab=sekce-02-gp)

Ústřední archiv zeměměřictví a katastru (ÚAZK). Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html#>

Podklady pro dataci jednotlivých použitých historických map:

Mapy č. 1 a 5: <http://oldmaps.geolab.cz/>

Mapy č. 2 a 4: <https://archivnimapy.cuzk.cz/>

V. SEZNAM PUBLIKACÍ PŘEDCHÁZEJÍCÍCH VÝSLEDKU

Zpracování specializované mapy s odborným obsahem vycházelo z předchozích prací autorů:

KUČERA, Petr, ZIMOVÁ Eliška, HOUŠKA Jakub, HAVLÍČEK Tomáš a kol. *Vymezování zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci, zejména v územním plánu, jako nástroj posilování ekosystémových služeb v území*. Výzkumný projekt TAČR TITBMMR805, v řešení.

KUČERA, Petr a kol. *Katalog panských dvorů Čech, Moravy a Slezska v typech krajiny*. Specializovaná mapa s odborným obsahem, schválená dne 30.10.2019, čj. MK 72679/2019 OVV, výstup projektu Poplužní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina – identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot, id. kód DG18P02OVV018, Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity MK ČR, Lednice 2019.

KUČERA, Petr, SEDLÁČEK Jozef a kol. *Historický vývoj poplužních dvorů v modelových územích - NOVÝ DVŮR u hradu VEVEŘÍ*. Specializovaná mapa s odborným obsahem, schválená dne 18.12.2019, čj. MK 85324/2019 OVV, výstup projektu Poplužní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina – identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot, id. kód DG18P02OVV018, Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity MK ČR, Lednice 2019.

KUČERA, Petr, SEDLÁČEK Jozef a kol. *Historický vývoj poplužních dvorů v modelových územích - DVŮR VŘESNÁ*. Specializovaná mapa s odborným obsahem, schválená dne 18.12.2019, čj. MK 85324/2019 OVV, výstup projektu Poplužní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina – identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot, id. kód DG18P02OVV018, Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity MK ČR, Lednice 2019.

KUČERA, Petr, FIALOVÁ Zuzana a kol. *Historický vývoj poplužních dvorů v modelových územích – KARLOV*. Specializovaná mapa s odborným obsahem, schválená dne 2.12.2020, čj. MK 74614/2020 OVV, výstup projektu Poplužní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina – identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot, id. kód DG18P02OVV018, Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity MK ČR, Lednice 2020.

KUČERA, Petr, JURENKOVÁ Barbora a kol. *Historický vývoj poplužních dvorů v modelových územích – LUKAVICKÝ DVŮR*. Specializovaná mapa s odborným obsahem, schválená dne 2.12.2020, čj. MK 74614/2020 OVV, výstup projektu Poplužní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina – identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot, id. kód DG18P02OVV018, Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity MK ČR, Lednice 2020.

KUČERA, Petr, FIALOVÁ Zuzana a kol. *Historický vývoj poplužních dvorů v modelových územích – OBLÍK*. Specializovaná mapa s odborným obsahem, schválená dne 2.12.2020, čj. MK 74614/2020 OVV, výstup projektu Poplužní dvory Čech, Moravy a Slezska a jejich harmonická kulturní krajina – identifikace a soudobá interpretace kulturních hodnot, id. kód DG18P02OVV018, Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity MK ČR, Lednice 2020.

KUČERA, Petr. *Rozbor a hodnocení struktury a typických znaků krajiny v hospodářském zázemí panských dvorů*. Certifikovaná metodika. Osvědčení č. 221 ze dne 12. 3. 2021, čj. MK 17253/2021 OVV, Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2021.

KUČERA, Petr, FLEKALOVÁ, Markéta, TRPÁKOVÁ Lenka, SEDLÁČEK Jozef, MATĚJKA, Daniel, LACINA Darek. *Metodika koncepce uspořádání krajiny pro ochranu a obnovu kulturních, historických a přírodních hodnot území*. Certifikovaná metodika. Osvědčení č. 116, čj. MK 21440/2016 OVV, Sp.Zn. MK-S 1296/2016 OVV, Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

KUČERA, P., A. SALAŠOVÁ, P. KREJČIŘÍK, J. SÁTORA, M. PEJCHAL a P. ŠIMEK. *Urbanistická studie Lednicko – valtického areálu*. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, 2000.

KUČERA, P. a L. KULIŠŤÁKOVÁ. *Lednicko-valtický areál v 19. století = Lednice-Valtice area in the 19th century: srovnávací atlas císařských otisků a současných mapových děl: učební pomůcka: [Investice do rozvoje vzdělávání, reg.č.: CZ1.07/2.2.00/15.0084]*. Brno: Legia, 2013, 5 s., 32 map.

KULIŠŤÁKOVÁ, L. *Nástroje GIS a ochrana vizuálních vazeb komponovaných krajin*. In: ŠIMEK, P. *Trendy a tradice*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2008, s. 149–155. ISBN 978-80-7399-510-2.

KULIŠŤÁKOVÁ, L. *Změny v sekundární krajinné struktuře a jejich vliv na vizuální vlastnosti komponovaných krajin*. In: *Venkovská krajina, 2010*. Brno: Česká společnost pro krajinnou ekologii, regionální organizace CZ_IJALE, 2010. s. 74 – 79. ISBN 978-80-87154-43-4.

ŠTĚPÁNOVÁ, D. a L. KULIŠŤÁKOVÁ. Analýza kompozičních principů záměrně komponovaných krajin. In: BELČÁKOVÁ, I. *Krajina – predmet vzdelávania a výskumu*. 1. Vyd. Bratislava: Perfekt, 2010. s. 124-137. ISBN 978-80-8046-452-3.

ŠTĚPÁNOVÁ, D. a L. KULIŠŤÁKOVÁ. Designed landscape. *Geoscape*. 2010, sv. 1, ř. 5, s. 76-80.

SEDLÁČEK, J. a L. KULIŠŤÁKOVÁ. *Complex by design, rich by nature. How to deal with historic designed landscape in recent land use policies*. Poster. 2013

KULIŠŤÁKOVÁ, L. a J. SEDLÁČEK. Využití nástroje GIS při analýze vizuálních vazeb. *Acta Pruhoniciana*, 2013. Č. 103: 51 – 61. ISSN 0374-5651.

KULIŠŤÁKOVÁ, L., M. FLEKALOVÁ, P. KUČERA, B. MATÁKOVÁ, A. SALAŠOVÁ a D. ŠTĚPÁNOVÁ. *Komponované krajiny*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2011. 78 s. ISBN 978-80-7375-536-2.

KULIŠŤÁKOVÁ L., P. KUČERA, A. SALAŠOVÁ, M. FLEKALOVÁ, D. MATĚJKA, J. SEDLÁČEK, D. VÍTOVSKÁ, B. MATÁKOVÁ a D. LACINA: *Metodika identifikace komponovaných krajin*. Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2014. Certifikovaná metodika, výstup projektu NAKI DF11P01OVV019.

KUČERA Petr a kol. *Úmluva o krajině : Landscape inconvenience : důsledky a rizika nedodržování Evropské úmluvy o krajině*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. 183 s. ISBN 978-80-7375-967-4.

KUČERA Petr. Agriculture and Landscape. In: Šarapatka, Bořivoj, Urs Niggel a kol. *The Way to Mutual Harmony*. Olomouc: Palacký University in Olomouc, 2012. 267 s. ISBN 978-80-244-2824-6.

KUČERA P., A. SALAŠOVÁ, M. ŠTĚPÁN a kol. Krajinový plán Mikulovska – Falkensteinska. In: DRESLEROVÁ J. a P. PACKOVÁ. *Ekologie krajiny a krajinné plánování*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, s.r.o., 2006. s. 64--68. ISBN 80-86386-82-1.

VI. SPECIFIKACE ZJIŠTĚNÝCH INFORMACÍ NA NOSIČI DAT

1. Průvodní zpráva k výsledku specializovaná mapa s odborným obsahem „Historický vývoj poplužních dvorů v modelových územích – POHOŘELICKÉ DVORY“
2. Specializovaná mapa s odborným obsahem (soubor map v měř. 1:10 000):
Mapa č. 1: II. vojenské mapování (Františkovo) 1:28 800
Mapa č. 2: Originální mapa stabilního katastru 1:2 880
Mapa č. 3: Evidenční mapa stabilního katastru 1:2 880
Mapa č. 4: III. vojenské mapování (františko-josefské) 1:25 000
Mapa č. 5: Historický vývoj popluží 1:10 000
Popis výsledků a metod
3. Příloha č. 1 k mapě, tabulka s obsahem graficky orientované databáze krajinných prvků: „Popluží POHOŘELICKÝCH DVORŮ – historický vývoj krajinných prvků“.
4. Příloha č. 2:
2a) Bilance krajinných prvků v popluží Pohořelických dvorů.
2b) Srovnání velikosti krajinných prvků